

A tájhasználat változása a Fiság-völgyében 1980-2003 között

Bándi Enikő¹ – Russu Tibor²

¹ Polgár-Társ Alapítvány, Románia

² KURZIA Egyesület, Románia

SUMMARY

Landscape and land use forms have been changing constantly throughout history. The investigation area is located in the Eastern Carpathians, a modest basin, where the variable land use forms – pasture, hayfield, forest, forested pasture, forested hayfield and arable land – form a mosaic-like scenery.

Our investigation covers a period of 23 years, based on field work and historical analogue map-analysis. The survey provides data regarding the transformation of land use through two decades and also makes further research possible.

ÖSSZEFOGLALÁS

A táj és a tájhasználati módok kisebb-nagyobb mértékben folyamatosan változtak a történelem során. A kutatási terület egyike a romániai Keleti-Kárpátok kis vízgyűjtőinek, ahol úgy a múltban, mint jelenleg is a változó tájhasználati formák – legelő, kaszáló, erdő, fás legelő, fás kaszáló és szántó – mozaikszerűen helyezkednek el.

Kutatásunk folyamán az utóbbi 23 éves időszak változását elemeztük a múlt lejegyzett térképi adatai és a jelen állapot összehasonlításával. A vizsgálat tényfeltáró jellegű, adatokat szolgál a havasi táj egy területének tájhasználati megoszlására, és egy két évtizedes időszak változására, ugyanakkor nem törekszik a változások okainak kiderítésére, hanem adatai segítségével elősegíti és támogatja a további kutatásokat.

BEVEZETÉS, A KUTATÁS CÉLJA

A hagyományos csíki táj egyik legfontosabb jellemzője a természetes és az ember alkotta környezet harmonikus összefonódása. A táj képe folyamatosan változik, egyrészt a természetes folyamatok, másrészt pedig az antropogén hatások eredményeképpen. Elsősorban az emberi tevékenység felelős a táj elemeinek megváltozásáért. A globális vagy regionális hatásoktól is függő helyi tájhasználati módok idő- és térbeli változásának ismerete lehetőséget ad nemcsak a táj történetének megismerésére, hanem alapul szolgálhat a jövőbeni tájváltozások előrejelzéséhez.

A kutatás elsődleges célja a vizsgált terület tájhasználatának a feltérképezése. A két évtizeddel korábbi állapottal való összevetés pedig a tájhasználat változás irányának bemutatására ad lehetőséget.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A Fiság egyike a Csíki-havasok északkelet-délnyugat irányú vízfolyásainak. Az Oltba ömlő patak teljes vízgyűjtő területe 160 km². Ebből a vízgyűjtőből vizsgálatunk során egy 2353 ha nagyságú terület elemeztünk, összevetve a két

évtizeddel ezelőtti és a mai tájhasználati állapot adatait.

A vizsgált terület a Fiság völgy Loknak nevezett felső szakasza, határai nyugaton a Hágó-tető és a Vér-hegy gerince, keleten a Gyürke-tető, Endre-tető, Hágó-feje és a Legyend-tető, északon a Tomotok, és végül délen Csíkszentgyörgy község. A völgyekkel tagolt terület tengerszint feletti magassága 760 m és 1401 m között változik.

Az 1980-as állapot megismerésére a korabeli analóg kataszteri térképeket használtuk fel, melyek tartalmazták az egyes területegységek tájhasználati módjait. Mivel a határok többsége a domborzati vagy hidrológiai alakzatokhoz igazodott, két évtized alatt a területhatárok lényegesen nem változtak, ezért a 2003-as állapot térképezése során az 1980-as választóvonalakat használtuk fel. Az 1980-as térkép határvonalait digitalizáltuk, és minden egyes poligonhoz egy adatsort rendeltünk hozzá, mely tartalmazta a tájhasználati módot 1980-ban és 2003-ban, valamint erdő esetében a széltörésre vonatkozó információkat (széltörés ténye, felújítás állapota). A 2003-as állapot megállapítása terepi bejárások alapján történt.

A tájhasználatra vonatkozó tematikus térképek megjelenítésére a DigiterraMap térinformatikai programcsomagot használtuk fel, az adatok grafikonban való ábrázolására pedig a Microsoft Excel programot.

EREDMÉNYEK, ÉRTÉKELÉSEK

Az egyes tájhasználati módok számszerű és térbeli eloszlását a két elemzett időpontban az 1. táblázat, 1. ábra, az 1. és 2. térkép tartalmazza. A változások okainak a meghatározására további kutatások elvégzése szükséges, jelen kutatásban csupán utalunk a lehetséges okokra.

Az adatsorok összehasonlításából az alábbi következtetések vonhatók le:

1. A fás legelők és fás kaszálók területének a lényeges növekedése figyelhető meg. Ennek a folyamatnak a háttérében a legelő- és kaszálótakarítások elmaradása állhat, mely a lucfenyő újulat térfoglalásának kedvezett.
2. A legelőterületek a felére csökkentek. Ennek oka valószínűleg a legelő állatállomány csökkenésében keresendő.
3. A két adatsorból nem lehet egyértelműen következtetni a változások jövőbeni trendjére. A jelenlegi változások háttérében a rendszerváltást

követő átmeneti időszak folyamatai állnak, további lényeges változásokat a valószínű EU csatlakozás fog hozni. Mindezek a változások a két elemzett időszak adataiból egyszerű regressziós függvényekkel nem prognosztizálhatók.

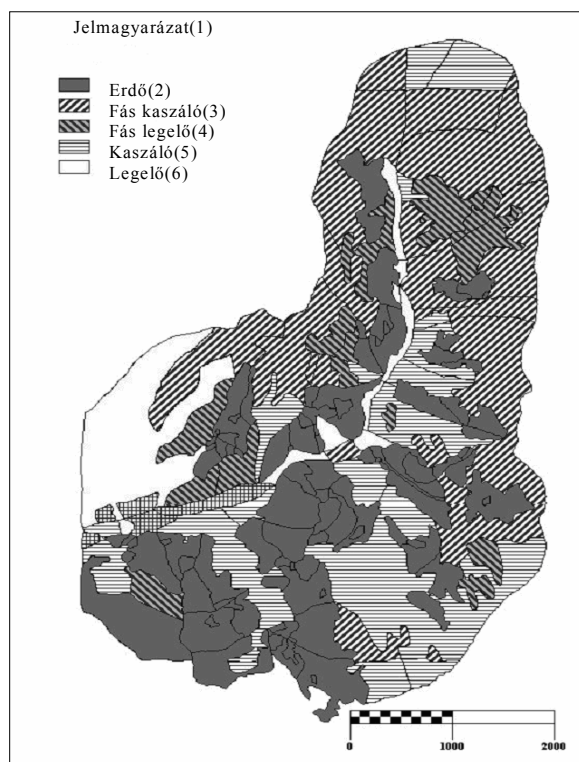
1. táblázat

Tájhasználati módok adatai 1980-ban és 2003-ban

1980 (ha)		2003 (ha)	
Kaszáló(1)	462	Kaszáló(1)	373
Fás kaszáló(2)	656	Fás kaszáló(2)	818
Legelő(3)	198	Legelő(3)	99
Fás legelő(4)	192	Fás legelő(4)	269
Szántó(5)	35	Szántó(5)	35
Erdő(6)	661	Erdő(6)	608
Egyéb(7)	151	Egyéb(7)	151
Összesen(8)	2353	Összesen(8)	2353

Table 1: Data on landscape elements in 1980 and 2003
Hayfield(1), hayfield with scattered trees(2), pasture(3), pasture with scattered trees(4), arable(5), forest(6), others(7), total(8)

1. térkép: A vizsgált terület tájhasználatát 1980-ban



Map 1: Map of land use in 1980
Legend(1), forest(2), hayfield with scattered trees(3), pasture with scattered trees(4), hayfield(5), pasture(6)

1. ábra: Tájhasználati módok százalékos változása (2003/1980)

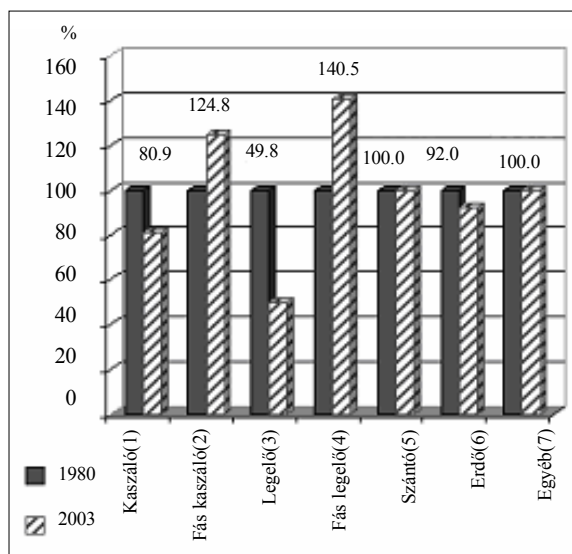
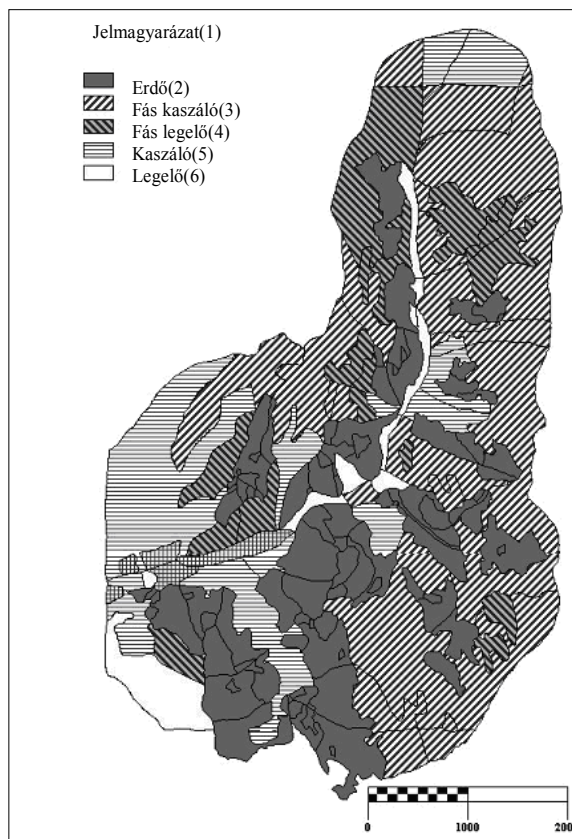


Figure 1: Rate (%) of changes in landscape elements (2003/1980)

Hayfield(1), hayfield with scattered trees(2), pasture(3), pasture with scattered trees(4), arable(5), forest(6), others(7)

2. térkép: A vizsgált terület tájhasználatát 2003-ban



Map 2: Map of land use in 2003
Legend(1), forest(2), hayfield with scattered trees(3), pasture with scattered trees(4), hayfield(5), pasture(6)